

ливість дослідити їх роль в підвищенні конкурентоспроможності економіки міста, їх коопераційні взаємозв'язки із середнім та великим бізнесом в процесі розробки, освоєння та випуску інноваційної продукції.

Література

1. Кучма Л. Д. Послання Президента України до Верховної Ради України «Європейський вибір. Концептуальні засади економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 роки». – К.: Преса України, 2002.

2. Гохберг Л. М., Кузнецова И. А. Анализ и перспективы статистического исследования инновационной деятельности в экономике России // Вопросы статистики. – 2004. – №9. – С.3–16.

3. Иванов В. Актуальные проблемы формирования Российской инновационной системы // www.opes.ru

4. Пересада А. А. Управление инвестиционным процессом. – К.: Лібра, 2002. – 472 с.

П. П. Микитюк,

*докторант кафедри економіки і управління інвестиціями
Тернопільського національного економічного університету*

ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті проведено аналіз інноваційної діяльності підприємств. Дана оцінка науково-технічного потенціалу Тернопільської області.

Економіка України й надалі залишається несприйнятливою до науково-технічних нововведень через низький рівень виробничої бази промисловості та слабе фінансування державою науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок. Тому формування державної науково-технічної та інвестиційної політики повинно здійснюватися на основі перетворення власних наукових і дослідно-конструкторських розробок у базовий елемент виробництва. Саме активізація інноваційної діяльності, наукової і виробничої сфер є важливим завданням та умовою становлення економічної незалежності України.

Цю проблему вивчали та вирішували такі закордонні та вітчизняні вчені: В. Александрова, Ю. Багал, П. Белецький, В. Беренс, Г. Бірман, В. Власова, Л. Водачек, О. Водачкова, В. Геєць, А. Гойко, Н. Гончарова, М. Долишній, М. Джонк, Р. Іванух, С. Ільєнкова, І. Журакова, Н. Краснокутська, Я. Крупка, В. Ковальов, О. Кузьмін, Б. Литвин, О. Лапко, Л. Гітман, А. Кутейников, Д. Львов, Б. Патон, А. Пересада, А. Перлак, А. Пригожий, А. Савченко, А. Савчук, В. Терехов, П. Хавранек, М. Чумаченко, А. Чухно, С. Шмідт та інші, що знайшло відображення у раніше виконаних працях автора [1, с.5–35].

На наш погляд, якщо ми хочемо надати соціально-економічному розвитку України всіх рис інноваційності, то на сьогоднішньому етапі маємо відмовитися від спроб побудувати єдину, централізовану, директивну модель державної інноваційної політи-

ки. Зважаючи на технологічну диференційованість регіонів, а також економічний стан підприємств, акцент треба робити на регіональних Ініціативах, які б враховували та використовували місцеві особливості. Тільки так ми зможемо перетворити регіони на центри підвищеної ділової, інвестиційної активності, відібрати найбільш ефективні моделі розвитку для їх впровадження в масштабах держави, відпрацювати систему міжрегіональних інноваційних трансфертів.

Визначальним фактором конкурентоспроможності регіону є якісне управління інвестиційно-інноваційними процесами. У розвинених країнах до 90% приросту ВВП забезпечується за рахунок впровадження нових технологій. Тому надзвичайно актуальним є реалізація обласної програми науково-технічного та інноваційного розвитку на 2005–2010 роки.

Мета статті – на основі статистичного аналізу провести оцінку інноваційної діяльності підприємств і науково-технічного потенціалу Тернопільської області.

Відповідаючи на питання, як розпорядитися наявним науковим і технічним потенціалом Тернопільщини, щоб отримати належну віддачу, ми переконалися, що традиційними підходами вирішити проблему неможливо. Про це свідчать як стан справ у більшості наукових закладів, які виживають в основному за рахунок надання в оренду приміщень та посередницької діяльності, так і все відчутніше технологічне відставання виробничої сфери. Кількість, якість і тем-

пи впровадження новітніх технологій у більшості галузей не тільки не відповідають рівню розвинутих країн, але не досягли навіть базового 1990-го року.

Останнім часом суттєво зменшилася величина науково-технічного потенціалу Тернопільської області: кількість спеціалістів, які виконували науково-технічні роботи, зменшилася за останнє десятиріччя більше, ніж в 3 рази при трикратному збільшенні кількості організацій, які виконували науково-технічні роботи (див. табл.1).

Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств області є їх власні фінансові ресурси, спрямовані на роботи, виконавцями яких є дослідні та конструкторські підрозділи, чи на проекти, виконувані на основі договорів.

За 1990–2000 рр. частка власних коштів в джерелах фінансування інноваційних зрушень промисловості зросла в 3,2 рази.

Однак, кількість промислових підприємств області, які займалися інноваційною діяльністю у 2006 р. зменшилась у порівнянні із 2002 р. на 23 одиниці (або на 41%) і становила лише 16 одиниць.

Тому, можна однозначно констатувати, що рівень здійснення інноваційної діяльності підприємств Тернопільської області є недостатнім. Про це свідчать низькі показники щодо кількості інноваційних підприємств і витрат на інновації та кількості нових

продуктів і процесів, які з року в рік зменшуються. Інноваційна діяльність мало спрямована на дослідження та розвиток, нею майже не займаються приватні підприємства і здійснюється така діяльність, в основному, на підприємствах м. Тернополя.

У 2006 р. серед промислових підприємств області інноваційною діяльністю займалися тільки 16 підприємств, або 6,4% від загальної кількості, у 2005 р. відповідно ці показники становили 24 підприємства або 9,7% (див. табл.2).

Найбільш активно впроваджували інновації підприємства обробної промисловості – 8 підприємств (3,5% загальної кількості підприємств цього виду), з них 4 (19,0%) підприємства легкої промисловості.

Майже 10 тис. спеціалістів з вищою освітою не знаходять сфери застосування набутих знань та досвіду. Маємо можливість скористатися успішним досвідом багатьох країн – від повоєнної Японії до країн пострадянської Східної Європи – для яких економічна криза стала потужним стимулом до пошуку інноваційних шляхів розвитку. Всі вони зробили ставку на «хай-тек» (високі технології). Але виграти цю ставку вони змогли перш за все за рахунок успіхів у царині «хай-хьюм» (гуманітарних технологій), зокрема, проривних інновацій в сфері управління, організації наукової, виробничої та освітньої діяльності.

Таблиця 1

Оцінка науково-технічного потенціалу Тернопільської області

	1990 р.	1995 р.	2000 р.	2005 р.
Чисельність працівників з науковими ступенями	840	966	1130	1498
в т.ч. доктори наук	71	101	146	173
кандидати наук	749	865	984	1325
Кількість організацій, які виконували науково-технічні роботи	14	15	15	16
Кількість спеціалістів, які виконували науково-технічні роботи	1865	834	511	638
в т.ч. доктори наук	–	–	1	3
кандидати наук	44	45	34	29
Обсяг науково-технічних робіт, тис.грн. (за договірною ціною)	25981	2664	5694	6822
Чисельність працівників-сумісників, які виконують наукові та науково-технічні роботи (всього)	228	641	1733	2523
в т.ч. доктори наук	21	76	151	211
кандидати наук	143	325	883	1200

Таблиця 2

Кількість підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють інновації на території області

	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.
Всього	39	35	26	24	16
у % до загальної кількості підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності	14,1	13,6	10,9	9,7	6,4

Напрацьовуючи власне бачення моделі інноваційного регіонального розвитку, ми активно вивчаємо зарубіжний досвід. Найближчою для нас є модель, застосована в Ірландії, типорозмір якої можна порівняти з середнім регіоном України.

Нагадаю, що ключовим елементом інтегрованої системи освіти, науки, виробництва та підприємницької ініціативи в Ірландії стали коледжі, при яких були створені технопарки, розташовані в тому числі і в депресивних периферійних територіях. Результатом стали переорієнтація частки промисловості на більш гнучкий і менш витратний венчурний, малий бізнес, масштабне залучення інвестицій у розробку та випуск унікальної продукції.

Сьогодні Ірландія, яка довгий час займала одну з найнижчих сходинок серед країн європейської спільноти за рівнем соціально-економічного розвитку, має рівень доходів на душу населення, значно вищий ніж у середньому по ЄС, обсяг експорту на одного жителя сягає 20 тис.дол. США. Це в 100 разів більше, ніж в Україні. Здійснивши перехід від зростання до інновацій, Ірландія вже 10 років поспіль щорічно нарощує ВВП на 8% [2, с.26].

Не менш цікавим є і досвід Росії, яка також ґрунтує інноваційні шляхи перетворення свого економічного простору. Університетський технопарковий рух в Росії за дієвої підтримки держави набуває все більшого поширення і вже багато в чому визначає прискорений соціально-економічний розвиток територій.

Університетський технопарк в Росії – це сучасний науково-освітній та інноваційно-промисловий комплекс з потужною інфраструктурою, що активно розвивається. Бізнес-інкубатор технопарку залучає колективи вчених з перспективними ідеями та допомагає у становленні молодих компаній. Власне, технопарк підтримує діяльність науково-технічних фірм, що починають свою роботу. Акцент робиться на підприємства малого бізнесу, які здатні оперативнo та адекватно реагувати на зміни в ринковій кон'юктурі. Інноваційно-технологічний центр сприяє розвитку компаній, які вже мають досвід роботи на ринку. Інноваційно-промисловий комплекс надає необхідні умови для розширення виробництва найбільш перспективної інноваційної продукції. Таким чином парк допомагає колективам, які працюють незалежно один від одного, об'єднати зусилля та створити новий продукт, який кожний окремо не зміг би освоїти [3, с.14].

Позитивний досвід українських технопарків на базі науково-дослідних інститутів Національної Академії наук має велике значення для відпрацювання подальшого розвитку інноваційної діяльності. Але, на наш погляд, стратегічним напрямом є розвиток технополісного устрою на базі саме університет-

ських технопарків в поєднанні з науково-дослідними інститутами академії.

Адже тільки університетські технопарки мають всі необхідні складові для розвитку та підтримки наукоємного бізнесу, починаючи від генерації нових знань та технологій на кафедрах і факультетах і закінчуючи їх комерціалізацією, просуванням на внутрішньому і зовнішньому ринках. Вони дозволяють залучити молодь до участі в реальних проектах і тим самим забезпечити ефективну підготовку та перепідготовку кадрів, спрямованих на інноваційну діяльність, брак яких сьогодні відчувається дуже гостро.

Використовуючи досвід США, інститут реалізує так звані «зразкові демонстраційні проекти» – запроваджує новітні технології в провідних підприємствах області та на основі набутого досвіду формує ситуаційні записки (кейси). Це дозволяє університету проводити навчання за системою «кейс-стаді», яка передбачає оперативне введення в освітню програму останніх технологічних новин, спрямованість на передові практики.

Демонстраційні проекти здійснюються за рахунок коштів замовника. Таким чином держава, по-перше, заощадує бюджетні кошти, які виділяються на нові технології, по-друге, отримує право використовувати та розповсюджувати інформацію щодо впровадженого проекту.

Висновок. Інноваційна стратегія розвитку економіки України має обов'язково містити як обов'язковий компонент не тільки структурні, але й територіальні зсуви економічної активності на регіональному рівні. І якщо ми не сприймемо ідею децентралізації, то в перспективі матимемо лише окремі високорозвинені оази посеред соціально-економічної пустелі.

Ми пропонуємо підтримати регіональні ініціативи, які зокрема закладені та реалізуються в обласній програмі науково-технічного інноваційного розвитку на 2005–2010 рр. Мінімальна бюджетна підтримка на старті вже в недалекому майбутньому дозволить перевести значну частку інноваційного процесу як у регіонах, так і в державі на позабюджетне фінансування та забезпечити стрімкий сталий розвиток територій.

Література

1. Микитюк П. П. Аналіз впливу інвестицій та інновацій на ефективність господарської діяльності підприємства: Монографія.– Тернопіль: Економічна думка, ТНЕУ, 2007.– 296 с.
2. Микитюк П. П. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник.– К.: Центр навч. літ., 2007.– 400 с.
3. Микитюк П. П. Сенів Б. Г. Інноваційна діяльність: Навч. посібник.– К.: Центр навч. літ., 2008.– 340 с.